

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 frt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)
Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz
Gálfí Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Kossuth Lajos emléke.

A sárguló, a halál közelségét mutató őszt láttuk nyitott ajtója előtt s mégis szeptember 19-én támadás volt nagy Magyarországon, mindenütt, a hol volt, ki a magyar nevet megérdemli. Kossuth Lajos a nagy nemzeti apostol neve, századik születés napján apotheosisét ülte nagy és fényes diadallal. A magyar nemzeti önérzet megnyilatkozott abban a férfias, komoly és bölcs méltóságban, a mely egy ezeréves, nagy multu nemzetet megillet. A városok és vidékek a nemzeti zászlók özönében usztak, a munkások, a tanulók ünnepet ültek, imádkoztak, Istent dicsőítő himnuszokat énekeltek, magasan szárnyaló ódákban. Komoly férfiak, mély itélettel s tiszta tudással megvilágított szónoklatokban és történelmi rajzokban méltányolták a nagy idöket és azoknak martyr hösét Kossuth Lajost. Egy nagy, gazdag és becses irodalom született egy hét alatt a Kossuth Lajos neve körül. Az elmúlt 50 év már sokat letisztázott az idö nagy folyóján az örökkévalóság tengerébe, a mi miatt eddig csak homályban láthattunk, most meg szemtöl-szembe.

Ezt az új irodalmat, s azt a sok szép és nagy eseményt, a mely csak Kolozsvárt lejátszódott: visszatükrözni lehetetlen. Kossuth érdemeit, hatását és mai jelentőségét az ünnepnap körül megjelent lapokból olvasóink is bizonytal olvasták. Mi egy pár vonást közlünk arról a bűvös hatásról, a mit ez a tüneményszerü szónok és nagy államférfiu az északamerikai népre gyakorolt 1851 és 52-ben, mint számüzött.

Kossuth Ámérikában.

Van egy patkó alaku követem. Akkora, mint egy jó magyar csizma sarka. Egy szent ereklye, a szabadság hazájából, Észak-Amérikából. Washington egykori birtokáról, Mount-Vernonból hoztam.

Ott találtam egy óriás tölgy alatt, a porond között. A tölgy Washington György kedvencz pihenője volt. A szilárd fa hatalmas töve mellett, a mérsékelt árnyban, sokszor ült és állott Ámérika szabadságának hőse.

A gyönyörű kert tövében, a tölgyfától 50 meternyire csöndesen terjeng a hatalmas Potomac folyam. Mintha tengerré akarna kiszélesedni, a messziségbe elhajol balkarjával.

A szabadság lelkét semmi sem táplálja oly gazdagon, mint a korlátot nem ismerő viz tüköre. A föl s alá suhanó hajók, dereglyék, csónakok szabadon szeldelik a habokat. Bármily szegény is a víz és a lég utasa, mégis nagyon gazdag, mert a miye van: egészen az övé.

Itt a reménységet hirdető zöld pázsiton a madárdalt hallgatva, vagy amott tovább a szántóvetők munkáját szemlélve, érlelte Washington az ámérikai nemzet függetlensége eszméjét.

A függetlenség meg van, a hőssel nem találkozol többé, s mégis érezed, hogy ő is ott van körülted mindenütt. Vajjon csak a magyar ember idegei fogják-e föl, vagy mindenki megérezzi, a ki e helyen jár? En minden lépésre éreztem, hogy bizony az ő szelleme ott leng a nappal délibábjában és az esti szellő lengedezésében. Csakis templomban érezzük azt az ihlettséget, a mit a nemzet eme kertjében érezünk.

Hajó hoz ki Washington városból. A kikötőnél lombos szép erdő fogad. Egy kedves kis csermely ereszkedik le oldalából. Egy csöndesen emelkedő gyalog út visz föl az erdő között. Üde, ép, érintetlen minden. Az első fordulónál egyszerű sirházban, vasrács mögött, Washington és neje márványkoporsói őrizik a drága hamvakat. A honfiui kegyelet virággal árasztotta el a koporsókat és az egész környezetet. Egyszerű, de őszinte minden, mint egy családi sir körül, hol az édes gyermekek hála könnye öntözi az örökzöldet. Fönnebb az épületek, a tetőn a Washington háza, egy emeletes, sok apró, kis szobából álló, kényelmes régi ház. Minden úgy van, minden olyan, a milyen az ő ittlétekor volt és minden a nemzeté, melyet mint közkinccset szabadon nézhet és élvezhet, a kit a kegyelet oda visz.

Egy lelkes honleány indítványára közadakozásból gyűlt ezerekkel megváltották az egész birtokot, berendezték a nem-

zet diszkertjévé és most őrizik. Az előtt a ház előtt, az alatt a tölgy alatt volt ez a kis darab kő, ámérikai utazásom egyik legkedvesebb emléke.

Ide hoztam, mert sehol sem tudnák oly teljesen méltányolni a Washington-emléket, mint itt a Kossuth hazájában, a mely a nemzeti eszmény kultusát tüzte föladataul.

Mily jó lenne, ha minden magyar ember egyszer megláthatná a Washington kertjét és városát. Olyan jelenet ez, mint a tisztító tűzön átvitel lehetett az élő áldozatok korában. Mind az a salak, a melyet a szegénységgel karöltve járó gyámoltalanság az emberre enged rakodni, itt lehullt róla. Látása megélesedik, mert a légkör tiszta és az alakoknak nem az árnyát, hanem a valódi lényét látja.

Nemcsak Mount-Vernon, hanem egész Washington város a Washington György dicsőítésére van teremtve. Abban a felséges Capitoliumban, bár egyszerű fönségben, de mindenütt Washingtont látod Mindenki, még hős társai is oly nemes önzetlenséggel emelnek kalapot előtte, mert érzik, hogy a ki magát megalázza, fölmagasztaltatik.

A londoni Trafalgar squaren a crimeai hadjáratot, a párisi Vendome-téren Napoleon hadjáratait dicsőítő óriás oszlopok emelkednek az ellenségtől elfoglalt ágyuk érczéből, de ezeknél jóval inkább hódít a washingtoni 505 láb magas kő-emlék, mert ennek természetes, tiszta kövét a nemzeti kegyelet hozta össze az Egyesült államok szeretetéből.

És ez a szeretet hányszor nagyobb, hányszor szilárdabb, mint ez a köemlék! Ez valóban elhihetetlen még itt is, pedig mi magyarok tudunk lelkesedni. Hej de a mi lelkesedésünk még soha sem korlátlan és nem szabad. Nekem úgy tetszik, hogy a magyar nemzet lelkesedése szárnysegett. Még ha a Szózatot énekeljük is, hangunk cseng, de szárnyunk nem csattog, mint a kalitba zárt pacsirtáé.

Lelkem repes az örömtől, s szívem szorul a fájdalomtól, midőn visszagondolok azokra a fölcsapongó önzetlen megnyilatkozásokra, a melyeket Amerika polgárai a magyar név halatára, minden tartózkodás nélkül tettek. A tisztelettel párosult szeretet műve volt ez, olyan, a melyet sem a vérrokon angol, sem a fajrokon német, sem a köztársasági franczia nem tapasztalt.

Ha magyarázni igyekeztem, arra a gondolatra kellett jönnöm, hogy előttük mindig a szabadságától megfosztott mártyr nemzet mythikus alakja Kossuth Lajos áll. Az eszményi képek megelőzték a hőst, a való tulszárnyalta mind a kettőt. Az Ámérikában járt Kossuth (1851-ben) egy deli szép férfiú. Arczán a

nemes lélek és a magas műveltség, párosulva férfi erélylyel. Ajkáról nem az idegen szó, hanem az anyanyelv cseng az angol fülbe oly remek szónoki formában, oly tökéletes szerkezetben, a melyet még bennszülött sem beszélt soha. Hangja csengő mint az ércz, édes mint a méz, csábító, mint a női mosoly, meggyőző, mint a prófétai kijelentés. Soha ember így még nem beszélt!

És ez a csodás szónok nem uj-Anglia, nem is a nyugat szülöttje, hanem egy kelet-európai nemzet fia: magyar! Keblén a magyar sujtások mint áttörhetlen vért erei, lábán a sarkantyus magyar csizma egy középkori vitéz huszárt juttat eszökbe, meg a magas fejü, széles keretü tollas kalap is, mind ahhoz járulnak, hogy egy igazi vitézt lásson benne mindenki. Lehet-e képzelní remekebb képviselőjét, egy kegyetlenül eltiport vitéz nemzetnek.

Az ifu ámerikaiak szíve fogékony, mint a tavaszi virágszirom, gyulékeny, mint az aratásra készen álló kalász, lelkesedéssel telített, hiszen csak most lett szabaddá ő is, s még ezután kell hogy helyet hódítson a nagy nemzetek concertjében.

És Kossuth, az egykor nemzetpolitikus, most mint világpróféta jósol ennek a még kiforratlan nagyerejü nemzetnek csodás nagy jövődöt. Senki sem ütközött meg azon, ha Kossuth szemrehányással is illette a rabszolgaság fönntartása miatt. Mindenki várta, hogy programot írjon elejökbe.

Boros György.

(Folyt. köv.)

Ima.

Kossuth Lajos születése 100-ik fordulója ünnepén.

Milliók szívéből száll hő ima hozzád, magyarok Istene, mindenható Felség! Széles ez országban nem lehet magyar szív, mely meg ne dobbanjon, mely el ne merüljön e nagy nap emlékéen. Száll az emlék vissza, messze, mult időkbe, — száll az ima hozzád, trónod zsámolyához, szívéünk hő imája! Ezer éves emlék, ezer éves munka, annyi sok szenvedés, annyi sok dicsőség, kegyelmed dolgai, szeretet jelei, feltünneek előttünk, mint a biztató fény, — felgyujtják lelkünket, imát adnak szánkra.

Mélységés nagy volt a szeretet irántunk, s atyai kegyelmed örködött felettünk — mondják az emlékek. — Csillagot tüztél ki, hajdan napkeleten, bölcsek vezéréül ama kis jászoly-

hoz. Tán e szép csillagnak egyik sugára volt ama biztató fény, mely feltűnt felettünk őseink, hadverő magyarok, honfoglaló Árpád és bölcseink előtt, kik mentek a fény után, mentek a bölcsőhöz, ígéret helyére, a négy folyó közé, a hármás bércz alá . . . Hisszük, oh hisszük mennyei jó Atyánk, magyarok Istene, Te adtad e földet.

Te adtad e földnek megtartó erőit, a harczedzett karokat, a bölcs férfiaknak belátó szellemét. Így, a mit az egyik megszerzett, megvédett, fejlesztette a más, mind fölebb, mind tovább.

Te vagy mi Istenünk, magyarok Istene.

Te adtad annyi sok, sok ezer szívébe, annyi időközön át, azt a lángszerelmet, mely annak minden, minden dobbanását, minden érzeményét elsőben e honnak, ez édes hazának, oltárára hozá.

S ha voltak csapások, voltak nagy veszélyek, ha magasra csapott a hullám fölöttünk, ha azt is hitték már, haldoklunk, pusztulunk — hiszen volt oly idő — atyai kegyelmed velünk volt akkor is . . . nem hagytad elveszni kiválasztott néped . . .

Te vagy mi Istenünk, magyarok Istene!

Férfiakat adtál, a kiknek homlokát lángcsókkal érintéd, ezzel avatván fel néped bajnokává, vezető lelkévé.

Egy hosszú századot, mely telve van fénynyel, ragyogó napokkal, és a melyhez mégis annyi köny füződik — élünk át e perczben, öröklétü Isten. Épen egy századhoz köt e nagy nap minket, hisz *az* nap fordulóját ünnepli Te néped.

Csillag gyult az égen, fényes ragyogásu, gyermek jött a földre, a kinek homlokát lángcsókkal érintéd.

Kegyelmed dolga volt, bizonyára Isten, hogy a miénk lön e fényes szellemcsillag, mely világolt nekünk, választott népednek oly sok időn által. — Mikor elfödték egünket annyi sok fellegek, s mikor e fellegek száz villámot szórtak, száz veszélyt hoztak ránk, — oh ekkor hogy fénylett ama szép csillagunk, oh ekkor a lángcsók, mit reá leheltél kegyelmes Istenünk, ajakára szállott és gyujtott mindenkit, lázba hozta néped, nem félt a vilámtól, nem félt a dörgéstől — hisz csak a földiek szórták azt mi reánk — nem félt néped közül senki sem azoktól! Oh ekkor hogy fénylett ama szép csillagunk, — édes apánk, Kossuth Lajos.

És fénylik is mindig, hisz te gyujtád nekünk népünknek ura, magyarok Istene!

Te vagy mi Istenünk, áldassék szent neved!

Száll az ima hozzád, szivünk hő imája, felgyultak a lelkek és a gyöngye ajkak kérő szót rebegnek. Oh hallgasd meg Isten!

Ne vond meg kegyelmed, áldó szereteted, soha se népedtől. Terjeszd ki feléje örökdő szárnyaid, mint egy védő paizst, mint egy élő sátort. Járjanak angyalid tábort a nép körül. Járjanak előttünk, mint utmutatóink a te csillagaid, a miket felgyujtasz olykor a nép egén, hogy lássuk az irányt, hogy lássuk az utat, merre kelljen menjünk. Oh áldd meg e földnek, ez édes hazának minden egyes rögét, áldd meg, hogy teremjen, áldd, hogy gyümölcsözzék — hiszen hullottrá már oh anyyi, de anyyi tápláló véreső.

Tápláld a szivekben honszeretet lángját, hogy csapjon fel magasra, égessen el minden nemtelen érzelmet, hogy lehessünk méltó unokái mi is dicső elődinknek! . . . Őrizd meg abban e nagy nap emlékét, ragyogtasd előttünk minden fordulóján teljes dicsőségben azt a lángszellemet, kinek ragyogása fényességgel tölt el, ki a mi csillagunk, ki a mi apánk volt.

Szálljon e nép közé bátorító lelked, a te nagy kegyelmed szálljon le közénk is.

Te vagy mi Istenünk, magyarok Istene, hozzád küldjük imánk, oh hallgasd meg, kérünk Ámen.

Kolozsvárt, 1902. szept. 19.

Gál Miklós, IV. papnöv.

Építsünk Székely-Udvarhelyt templomot.

Ezt a jeligét a mi apostoli lelkülettal megáldott főgondnokunk adta ki. A viszonyok alapos ismeretéből, s mély vallásos érzelemből származó igaz szavak ezek. Megérdemlik, hogy visszhangra találjanak mindenütt, a hol szent vallásunk igazságaiért lelkesül a kebel. Mint midőn a szabadság szent nevében talpra áll egy nemzet, hogy istenadta jogait kivívja és megvédelmezze: úgy sorakoztasson az a lelkes hangu fölhívás minket is közös munkálkodásra mindaddig, a míg azt teljesen megvalósítva látjuk. Itt nem egy egyházközség érdekéről van szó, melynek létszáma átlagosan az 500-at meghaladja ugyan;

de folyton változik a személyekben. Itt arról van szó, hogy azokat a hitfeleinket, kik Udvarhelymegyéből mind nagyobb számban özönlének be a székvárosba, egyházunknak megtartsuk. Arról van szó, hogy az a 80–100 unitárius tanuló, a mennyi évenként szokott lenni Udvarhelyt, láthasson unitárius templomot, járhasson abba imádkozni s idejében vegye magába az egyházas és vallásos szellemet. Arról van szó, hogy együttes munkával s közös akarattal építsünk egy erős védbástyát az unitarizmusnak Sz.-Udvarhelyt, A tervet Pákei Lajos építész-mérnök afa készítette. Ez elég biztosíték arra, hogy az megvalósulás esetén is, minden szemet, szívet és lelket teljes mértékben ki fog elégiteni.

De miért is hangoztatom én itt a buzdítás igéit? Azok a legilletékesebb helyről a legszebb formában hangzottak el e lap hasábjain. Hiszem, hogy azoknak elolvasása után mindenki, a ki szent vallásunk erősödését óhajtja s egyházunk fejlődését szíven hordozza, a lelkesedéstől elragadtatva kérdezte: „Mit cselekedjünk atyámfiai, férfiak?“ Mihez fogjunk, milyen eszközökkel munkálkodjunk, hogy azt a templomot az unitarizmus dicsőségére megépíthessük? Indítsunk az egész vonalon minden irányban társadalmi mozgalmat. A kinek kis köre van, az szűk körben, a kinek nagyobb, az szélesebb körben. Apró szemcsékből áll a hatalmas szikla, mely büszkén daczol a tomboló viharral. A Dávid Ferencz Egylet is tegye magáévá az ügyet s mozgassa meg ilyen irányban fiókjait. Ha egyesítjük legjobb erőinket, siker koronázza munkánkat. Ha hitünk elődei a falvakat templomokkal tudták ékesíteni, nekünk is ki kell vennünk részünket e nemes munkából. Városi gyülekezeteink nyujtsák ma felénk kezeiket. Kezdjük el Udvarhely fölségállítását s aztán folytassuk a többit. Minden községben és városban, hol unitáriusok laknak, a közelebbi tél folyamán rendezzünk felolvasásokat, koncerteket, multságokat a Sz. Udvarhelyt építendő templom javára. Kettős nyereségünk lesz. Anyagi és erkölcsi. Magunknak pedig megszerezük azt az édes tudatot, hogy a kor szavát meghallottuk, az idők jeleit megértettük s szent vallásunk fejlődéséhez mi is hozzájárultunk. Bizonyára egyházunk is a rendelkezése alatt álló minden lehető eszközzel támogatására jön ezen járni tanuló, reményteljes gyermekének, hogy annak jövőendő boldogságát biztosítsa.

Föl hát hitemnek rokonai! sorakozzunk a főgondnokunk által kibontott lobogó alá! Senki ki ne maradjon e nemes munkából. „Szégyen reá, ki lomhán vesztegel, dicsőség arra, a ki dolgozik.“ Isten s a jó szerencse legyen velünk!

Vári Albert.

Sándor János barátomhoz.*

Lelkemben élsz barátom,
Szívembe zártalak,
Jóságod híven őrzöm,
A míg csak meghalok.
Koszoruzott nevednek
Dicsfénye fennragyog,
Tisztelve vagy közöttünk,
Mint a többi *„nagyok”*, . . .
Munkád, a melyet *irtál*,
Munkád, mit *végezél*;
A hírnek templomában
Örökké él, beszél.

Szabéd, 1902.

S a kiket felneveltél,
Hálásan áldanak,
Hogy az egék két kézzel
Téged megáldjanak.
Lelkemben élsz barátom,
Szívembe zártalak,
Jóságod híven őrzöm,
A míg csak meghalok.
Fellem, becsület voltál
Ifjan és öregem:
Harmincz éves pályádon
Köszöntlek öregem!

Rédiger Géza.

Néhány szó a fogarasi unitáriusok megmentéséhez.

Napjainkban folyt le a székelykérdés megoldását tárgyaló székelykongresszus, a melyen a székelység érdekében sok üdvös határozatot hoztak, így többek között tárgyalattott a székely kivándorlás, de kivándorlók alatt csak azok értettek, a kik vándorbottal a kezükben hazánk határait átlépték.

A székely kivándorlásnak van egy másik utiránya is, de mivel a megtelepülési hely hazánk határain belőli esik, az ilyen települőket nem tekintik kivándorlóknak; ezen megtelepülési hely Fogarasvármegye területe.

Fogaraszvármegyének, az Olt mentén fekvő csaknem minden községében van a m. kir. kincstárnak kisebb-nagyobb föld-birtoka, a melyet a m. kir. kincstár házilag munkáltat meg. A szomszédos székely vármegyékből nagyon sok székely család vándorol ezen birtokokra munkásnak és cselédnek, a kik odahaza kenyerüket nem tudták megkeresni, s mivel a székely ügyesebb munkás, mint a Fogaraszvármegyét lakó románság, szívesen alkalmazza őket, s így nagyon sokan, szorgalmas és becsületes munkával nemcsak a mindennapit keresik meg, hanem ezen felül még egy-egy kis házikót is szereznek, s a kincstári birtokok közelébe eső községekben letelepülnek.

Az ily letelepültek ők maguk csak ruházatukat cserélik fel a román ruházattal, de már gyermekeiket a kényszer isko-

* 30 éves tanári, 25 éves igazgatói működése alkalmából S. J. arczképét és életrajzát lásd U. K. f. évi 8-ik számában. Szerk.

láztatás folytán a román felekezeti iskolákba kénytelenek járni, ha még odahaza a gyermekek beszélnek is magyarul, már vagy a gör. keleti, vagy gör. kath. vallásban neveltetvén, a magyarságra nézve elvesznek.

A Fogarasvármegye területére kivándorlók között nagyon sokan vannak unitáriusok is és pedig évről évre mind többen, úgy hogy az 1891. évi népszámlálásakor csak Fogaras községében 98 unitárius találtatott, de az 1901. évi népszámlálásakor Fogaras községében már 205 unitárius volt, s hogy a jelen évben ezek száma mennyire emelkedhetett, bizonyítja azon körülmény, hogy a pünkössti templomozásunk alkalmával 114 unitárius élt urvacsorával. A Fogaras vidékén jelenleg tartozkodó unitáriusok száma legkevesebb 500-ra tehető.

A fogarasi területre a székely kivándorlás a 70-es években kezdődött s ugyanezen időben létesült a fogarasi unitárius leány egyház, a melynek létesítésével néhány hitbuzgó afia igyekezett legalább a Fogaras községében letelepedő unitáriusokat összegyűjteni, egyházunknak és a magyarságnak megtartani. A fogarasi unitárius leányegyház létezéséről azonban nagyon kevesen birtak, még ide települt hiveink közül is, tudomással, a mit bizonyít azon körülmény, hogy Fogarastól alig egy óra járásnyira egyik községben, hivatalos működésem közben, találtam egy unitárius férfit, a ki ezelőtt 10—15 évvel települt oda, s a kit viselete után románnak tartva, románul szólítottam meg, de ő magyarul felelve, elbeszélte, hogy ő székely és unitárius, de arról, hogy Fogarason unitárius templomozás is szokott tartatni, tudomása nem volt. Bizonyára, ha van az unitáriusoknak egy kis tornyos templomuk Fogarason, ez az ember is, valamint még sok társa, ha nem másként, de kíváncsiságból tudakozódik, hogy az miféle templom, és így reánk talál és meg lesz mentve egyháza útján a magyarságnak; mert miként a világító torony az eltévedt hajósokat: úgy a templom tornya az eltévelyedett lelkeket az övéihez vezérli.

Látva, hogy unitárius székely testvéreink mind tömegebben vándorolnak és települnek le ezen vidéken, érezve egyházunk és a magyar nemzet iránti kötelességünket, tétlenül nem nézhettük, hogy testvéreink hazánk területén belől eltévelyedjenek. Azon reményben, hogy unitárius testvéreink és a magyar társadalom segítségünkre lesznek, elhatároztuk, hogy egy szerény és egyszerű kis templomot építsünk, de mivel magunk szegények és gyengék vagyunk, tervünket nem vihetjük keresztül, első sorban is felhívást küldöttünk szét egyházunk előljáró és vagyonosabb tagjaihoz, hogy ők a mi filléreink mellé adakozván, célunkat előmozdítsák.

Tudom, hogy egyházunk tagjai áldozatkészsége nagyon igénybe van véve, de arra gondolni sem mertem, hogy akad egyházunkban olyan ember, a ki ezen céltól a fillérjeit ridegen megtagadná, a ki ezt teszi, megtagadja vallását és magyarságát. Különbön reméljük, hogy felhívásunk nem lesz pusztában elhangzó kiáltás, akadni fognak sokan, a kik nem fogják engedni, hogy a fogarasmegyei románság közé letelepült unitáriusok úgy az egyházra, mint a magyarságra nézve elveszsenek, hanem ezen nehéz munkánkban nekünk segítségünkre sietnek.

Ezekben igyekeztem megismertetni, legalább nagyjából, a fogarasi unitáriusok sorsát, s gondolom, minden unitárius és magyar ember belátja, hogy a fogarasi unitárius leányegyház fejlesztése nagyon fontos egyházi és nemzeti ügy s ennek érdekében nem fogja a fáradságot és áldozatot kimélni.

Felkérem tehát mindazokat, a kik filléreikkel az anyanyájtól elszéledezett, s még egyesíthető, ezen nyáj megmentésére akarnak sietni, kegyes adományait küldjék a fogarasi leányegyház gondnokságához. Az adakozások az „Unitárius Közlöny“-ben nyugtáztatni fognak.

Fogaras, 1902. évi szeptember hó 12-én.

Bedő Ferencz.

József Mihály 40 éves tanítói jubileumára.

Édes Bátyám! most, a midőn
Egy nagy utat megfutott,
S mig sietett a cél felé,
Lelke annyit aggódott:
Álljon meg és nézzen vissza
Hátrahagyott útjára,
Negyven éves tanítói,
Apostoli multjára.

Visszanézővén, egy sohajban
Kérdezhetné: szép napok,
Olyan hamar, lepke módra
Miert, hogy elhagyatok?
Ha kérdi is, nem zokszó ez,
Sorsa ellen nincs panasz,
Hiszen tudjuk, hogy e létben
Nem örökös a tavasz.

Igen-igen, nézzen vissza
S fogja össze két kezét
És áldja a megtartásért
A magyarok Istenét.
S ha van oka áldni Istent,
Vajjon nekünk nincsen-e?
Nekünk, kiknek szárnyat adott,
Hogy repüljünk el vele!

Elrepültünk egyik erre,
A másik meg amarra,
Magot vetni a jó földbe,
Kősziklára, ugarra.
Fényt, világot árasztani,
Éleszteni a tüzet.
Gyomot tépni a kebelből
És mivelni a szivet.

Mert ez a mi hivatásunk:
Nevelni és tanítani,
Életünket, mint a gyertya,
Másokért elemészt'ni.
S a jutalom? Judási csók,
Golgotha és fakereszt,
Tanítónak lenni máskép
S üdvözülni nem lehet.

Elrepültünk s visszazálltunk,
Oh mert nagy a szeretet,
Mely e ritka ünnepségre
Minket ide vezetett.
Ide jöttünk, hogy mondjuk el,
Mit szivünkben érezünk,
És mi hisszük, hogy meghallgat
Minket a mi Istenünk!

Hallgassd meg hát igaz Isten,
A mit ajkunk elrebeg.
Addj szolgádnak hitvesével
Hosszú s boldog életet,
Áldd meg őket gyermekikben,
Áldd meg őket künn és benn,
Áldd meg őket jobb kezeddel,
Áldd meg őket jó Isten!

Éltesd őket, hogy hívhassák
Majd ide az új papot,*
Éltesd őket, hogy tartsanak
Egy aranyos kézfogót,
Egy aranyos lakodalmat,
Melyben magas kedv legyen,
Nálad nincsen lehetlenség,
Oh hallgass meg Istenem!

József János.

Az őszi hálaünnep kérdéséhez.**

Az urvacsoravétel napjai az esztendő, bár nem tagolják szabályosan egyenlő terjedelmű darabokra, mégis a mai beosztásnál semmi esetre sem lenne előnyösebb a szentmihálynap i urvacsora idejét még későbbre tenni, mert akkor a pünköszt i urvacsoravétel és őszi hálaünnep között 5—6 hónap esnék. Ellenben decz. 25-ig legjobb esetben is csak 40 nap, s alkalmat adna arra, hogy hiveink közül némelyek vagy az őszi, vagy a karácsoni urvacsorát éppen az időköz csekély volta miatt könnyebben mellőzhessék. Igaz, hogy a betakarodás szeptember végével még nem teljes, de a szántóvető legfontosabb munkáját, az aratást és a gabona behordását elvégezte, sőt ha az idő alkalmas, a jövő évnék kenyere is ott van a barázdában. A szentmihálynap i hálaünnep tehát nagyon megfelel a mi viszonyainknak.

De nézzük más oldalról a dolgot. Az őszi hálaünnep örömapunk, november 15. pedig nagypéntekünk. Előbbi a hála és remény, utóbbi a kegyelet napja, melyen gyászszal vonjuk be a szószéket. Hogy mily nehéz lenne egyszerre mind a kettőnek eleget tenni, azt a gyakorlat mutatná meg. Nézetem szerint a

* Végh Mihály most távozott. Ravában a lelkeszi állás üres.

** E kérdésre terjedelmes feleletet küldött Faluvégi Áron ur Budapestről, hozzá szól Kelemen György lelkesz úr. E két véleményt később fogjuk közölni.
Szerk.

hálaünnep mostani ideje a legnagyobb körültekintéssel és a leghelyesebben van megállítva s gyakorolva. Az a körülmény, hogy az év minden terményét még nem takarítottuk be, nem gátol minket ünnepszentelésünkben, a mit az indítványozó lelkész ur kifejezett.

Van azonban egy másik czélja az indítványnak: Dávid Ferencz halála évfordulójának megünneplése. Ezt a kérdést az előbbtől egészen függetlenül meg lehet oldani. Tény az, hogy népünk keveset tud Dávid F.-ről, de a mulasztást helyrehozhatnók oly módon, ha a nagy apostol halála napját ünneppé tennők. Hadd legyen nekünk is egy *pirosbetűs* ünnepnapunk vértanunk emlékére. Essék november 15.-e bármelyik napjára a hétnek, a harangok hívó szózatára a nép bizonyára szent örömmel tódul az Úr tornáczába, hogy az emlékezet lángjánál hitének fáklyáját meggyujtsa s a mult szenvedéseiből új erőt és kitartást merítse a jövőre nézve. Ahhoz pedig, hogy ezen — már nem új — óhajítás teljesüljön, egyh. Főhatóságunk intézkedése szükséges.

Csak így érhetjük el, hogy egyházunk minden tagja ismerni fogja Dávid Ferencz nevét, életét, szent vallásunknak küzdelemmel teljes történetét. S hogy *ebben az értelemben* tétesék lépés az illetékes helyen, szivemből óhajtom.

Kézdivásárhely, aug. 5.

Antónia Mihály, papnövendék.

Előfizetési felhívás.

Néhai Győrfi Ferencz, szentmihályi lelkész hagyatékában több százra menő egyh. beszéd találtatott. A beszédek oly szépek, oly lélekemelőek, hogy bűn lenne közre ne adni. Elhatározta ez okból a kereszturkőri unitárius lelkész kör, hogy néhai kedves kartársunk lelke virágaiból egy bokrétát készít és egyelőre abból egy kötetet — úgy 18—20 íven — sajtó alá rendez. *Egy kötet ára 3 kor. lenne.*

A virágok barátjának kínáljuk lelkivirágait. Kérem ez okból lelkész és tanítótársainkat és az Unitárius Közlöny nagyérdemű olvasóit: tegyék lehetővé, hogy minél több lelket ajánlékozhatassunk meg boldog emlékü kartársunk szép művével.

Az előfizetők nevét alólirott jegyzi. Eddig egyszáz jelentkező van. Nem elég. Reménnyel eltelve várom a további jelentkezőket.

Szent-Mihályon, Udvarhelym. 1902. szept. hó

Deák Miklós, unitárius lelkész.

Irodalom.

Uj folyóirat. „Hibbert Journal“ lesz a neve egy nagyszabású folyóiratnak, melyet a dr. Martineau életrajzírója Jacks P. L. úr fog szerkeszteni. Távolról sem lesz felekezeti, hanem egyetemes, mindenben igazságra törekedő. A különböző véleményeket készséggel fogadja. Tárgyai: *Vallás*, theologia, philosophia. Figyelembe vesz minden vallásos eszmét, mely Istenről, a világegyetemről és a lélekről szól. A theologia köréből a hittani rendszerek, credók, szertartások, költészet, zene és művészet, s az ezekre vonatkozó kritika helyet fog találni benne. A philosophiai spekulációkat nemcsak tárgyalni, hanem bírálni is fogja, főleg ha azok a vallásra vonatkoznak. Angolul tudó papjaink kiváló hasznát veendik. Ára egész évre 10 shilling (12 korona). *Czim*: Williams & Norgate, 14 Henrietta Street, Covent Garden, London, W. C.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Benczédi Gergely bucsuja** Harminczhat évi tanárkodás után megválnak Benczédi Gergely az iskolától, melyet szeretett, melyért dolgozott, melyért ereje, munkássága, tudása legavát áldozta. Tanítványaitól elbucsozott még a mult iskolai év végén, tanártársaitól most bucsuzott el a f hó 15-én tartott igazgatósági ülésen. Megható jelenet volt, midőn a bucsu áldó szavaival kívánt erőt, egészséget tanártársainak, kik mindnyájan tisztelettel és szeretettel ragaszkodtak hozzá. Az igazgatóságnak az volt a terve, hogy ünnepies alkalommal, ünnepi módon vegyen bucsut az érdemes professzortól. Ki is fejezte ezt dr. Gál Kelemen igazg. Benczédi bucsu szavaira mondott válaszában, melyben annak a mély fájdalomnak adott kifejezést, mely mindenkit eltölt akkor, midőn Benczédi megválnak az intézettől. Egy igazi férfi lelke tükröződött vissza Benczédi szavaiban, melyekkel az ünnepies bucsuzást elhárította magáról. „Ami az ünnepies bucsuzást illeti, kijelentem, hogy semmiféle ünnepies bucsuzásban részt nem veszek. Én itt, egymás között barátilag nyújtott kézfogást egy millió nyilvános kukulatoriumnál többre becsülök. Itt érzem a szívek megnyilatkozását . . . Kérem szépen, méltóztassék ezt a mostani pillanatot, ezt az alkalkalmat úgy venni, hogy én az iskolában tanítványaimtól elbucsoztam, most bucsuzom önöktől, tanártársaimtól . . . Az ily kis embernek nincs miért ünnepelnie, mert érdeme nincs, csak kötelessége. A kötelességet teljesítettem, tehát érdemet nem szereztem. Nincs tehát helye az ünnepeltetésnek.“ Hiába is igyekezett az igazgatóság minden egyes tagja rávenni, Benczédi kitért a nyilvános ünnepeltetés elől. De azt nem tilthatta meg, hogy ott nyomban meg ne halgassa azokat a szívből jövő szavakat, melyekkel dr. Boros György, mint a fiatalabb tanárok atyai vezetőjétől, Kovács János a jó baráttól, Gálfi Lőrincz, volt tanítványai nevében, a tanuló ifjuság szerető atyjától bucsuzott el tőle. Szinte könnyekig megindították a tisztelet és szeretetnek e nyilvánulási, melyek bizonyára szép emlékként kísérik a jól megszolgált, jól kiérdemelt nyugalomba. A megható jelenet hatása alatt az igazgatóság félbe hagyta az napi tanácskozását.

— **Papnevelő intézetünkben** a hallgatók száma elérte a 20 at. A mi viszonyainkhoz mérten olyan szám, a mely biztosítja a papi állomások successiv betöltését. Az új évre 7-en léptek be. Mindenik jóra való és szép jövőt ígérő ifju.

— **A lelkész kör közgyűlése**, mely Székely-Kereszturra volt tervezve, de közbe jött akadályok miatt elmaradt, október 25 én fog megtartatni. Kezdeté d. e. 9 órakor a collegium disztermében lesz a főt. püspök ur elnöklete alatt. Targysorozat: Elnöki megnyitó Főt. Ferencz József püspök urtól. Miről és hogy prédikáljunk? Felolvasás tartja: Dr. Boros György. Helyzetünk a mai telekezeti viszonyok között. Vári Albert lelkésztől. Teendők a nyári tanítás körül. Végh Mihály lelkésztől. Mindenik előadást megbeszélés fogja követni Az értekezletnek tagja minden lelkész és lelkész jelölt

— **A brassói unitárius leányegyház** temploma javára szombaton, f. évi október 4-én tánczszal egybekötött jótékonycélu estélyt tart. Az estély kezdete 8 órakor. Belépti díj: személyjegy 1 kor., családijegy 2 kor. 40 fill. Műsor: 1. Megnyitó Vaska Béla lelkésztől. 2. Felolvasást tart özv. Dömjén Zoltánné urnő. 3. Ének-szólót előad Bende Elfrid kisasszony, zongorán kíséri Jaschik Gyula ur. 5. szaval Vaska Ilona k. a. 6. Énekel Bernhardt Dezső ur.

A székely-kereszturi gymnasium VI-ik osztálya ügye egy lépést közeledett a megvalósuláshoz. Szept. 29-én Kolozsvárt, a püspök ur elnöklete alatt egy bizottság tárgyalta és kimondta, hogy a régi épület utcai része fölhasználásával az igazgatói telken keresszül az új tanári lakásig tanhelységek építenők az I—VI. osztály számára.

— **A szentháromsági unitárius új templomnak** július 13-án történt felszentelése alkalmával, a templom belső felszerelésére. díszítésére adakoztak: Egy bordó plüs, aranyos rojttal szegélyezett szószéktakaró költségre a hívek 40 kor. és egy fehér len urasztali abroszra 8 kor. Özv. Nagy Lázárné Ádám Teréz urasszony Bedéből, egy fehér, ibolyahimzetű urasztali kenyer- és kehelytakarót 7 kor. Szénási Ferenczné Cseh Mari urasszony Dézsről, egy szép terítőt az urasztalára 12 kor. Péterfi Zsigmond, kir. tan., nyugalmazott vasuti igazgató ur Kolozsvárról egy szép mivű ezüst serleget urasztali pohárnak 108 kor. Pap Sándor lelkész és neje Cseh Juliánna egy vastagon ezüstözött alpakka urvacsorai kenyértartó tálat, 14 kor. Legyen kedves az Úr előtt ezen adakozás! Fogadják egyházam hálás köszönetét a nagybecsű és maradandó emlékekért. Szentháromságon, 1902. július hó. P a p S á n d o r, unitárius pap.

Fogaras is fölemeli kérés szavát az áldozatra kész szívű emberekhez, mivel templomot akar építeni. A kibocsátott felhívást Tibáld Mihály és Bedő Ferencz köri gondnokok, Kiss Aladár beszolgáló lelkész, Szentpáli Gyula v. főjegyző, az egyház s. gondnoka, Ürmössy János s. telekkönyvvezető, az egyhk. jegyzője írták alá. Most valóban sok alkalom kínálkozik az áldozni óhajtó embereknek!

— **Az oláh határszélén:** Sinájában, Azugában, Bustinban sok székely munkás van, kiknek gyermekök az isko a, ők magok a templom hiánya miatt pusztulóban vannak. Ugy lehetne segíteni rajtuk, ha az állam a predeali iskolát templomi használatra átengedné és ha ott a tanulóknak internatus vagyis lakás és éltetés biztosítottánék. Az ügyben Zsigmond Károly hosszafalusi ev. ref. lelkész fáradozik. Minthogy több unitárius hívünk van érdekelve a brassói lelkész és a háromszéki esperes urak figyelmét felhívjuk ez ügyre.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A Dávid Ferencz Egylet közgyűlése október 25-én d. u. 3 órakor nyílik meg. Imát mond Németh István toroczkai lelkész, elnöki megnyitót Báró Petricevich Horváth Kálmán elnök, titkári és pénztárnoki jelentések után választás, irodalmi pályázat kihirdetése és indítványok lesznek. A papnövevények énekkara énekel Iszlai Márton vezetése alatt.

A Dávid Ferencz Egylet estélye a közgyűlés napján rendkívül érdekes fog lenni. Rövid concert előzi meg, melyen Iszlai Márton ur vezetése alatt két ének lesz, azonkívül Rédiger Géza költeménye. A kis concert központja Perczelné Kozma Flóra urnó felolvasása a Magyar nőkhöz. Ezt fogja követni a Nők Világa sorsjátéka és egy kis házias mulatság. Ez Estélyre belépő-díj 2 korona. Családok harmadik és következő tagjainak és tanulóknak 1—1 kor. Az Estélyre meghívókat bocsát ki az Egylet.

Az egyleti tagokhoz. Sokszor megújított kérésünket újból, s most már ebben az egyleti évben utolszor ismétéljük. A pénztárunknak minden forintra égető szüksége van. E sorok átolvasása után sziveskedjék minden tag, a ki a f. évben nem fizetett, 2 koronát küldjön be azonnal, hogy még a közgyűlés előtt beérkezzék.

A Dávid Ferencz Egylet konfirmációi emlékkönyve elszámolására tisztelettel kéri az érdekelteket a titkár.

A budapesti Dávid Ferencz-Egylet tisztikara: Tiszteleti elnökök: id. Daniel Gábor, Dr. Bedő Albert, Odeschalchi Arthur herczeg, Sebess Pál, Dr. Székely Ferencz Dr. Boros György Elnökök: Ürmössy Miklós. Alelnökök: Perczel Ferenczné, Kozma Gyula. Titkárok: Buzogány Ágnes, Józán Miklós, ki ellenőr is. Pénztárnok: Dimény Mózes. Választmányi tagok: Buzogány Anna, Faluvégi Áronné, Gömöry Károlyné, Józán Miklósné, Dr. Korchmáros Kálmánné, Máray Lajosné, Pessi Jánosné, Polgár Lipótné, Dr. Székely Ferenczné, Török Kálmánné, Dr. Ürmössy Gyuláné Wendler Irma, Bellovics Imre, Borbély Sándor, Botár János, Dr. Chester Ferencz, M. Farkas Sándor, Dr. Hajós Béla, Dr. Hatala Péter, Márai Lajos, Dr. Máté Sándor, Nagy Miklós, Perczel Ferencz, Somlyai Gyula, Ujvári László, Dr. Ürmössy Gyula.

Az egylet pénztárába f. é. június 24-től szeptember 25-ig rendes tagsági díjat fizettek: Zsigmond Ferencz Sinfalva 902-re, Bencze Sándor Virágosvölgy 1897—1902-re, Puchmann József Szigetvár, Nagy Lajos Segesvár, Nagy Gergely Nagy-Károly 902-re, Gegesi Sámuelné Torda 901-re, Csiky Viktorné Tana Lujza T.-Szent-György 1898—99-re, Barabás Dénes B.-Gyula, Dregály Gusztika Budapest, Demeter Károly Teke, Szuhay János M.-lye 902-re. Kolozsvárról: Mikó Imre, Mikó Imréné, Mina János, Lakatos Ferencz, Vécsei Sámuel, Farkas Vilmos, Gyulai Árpád, Mózes András, Váradai Aurél, Puskás Lajosné, Adamek János, Frankis István, Inczeffi Tamás, Móricz Márton, Arkosi Lajos, Finta József, Pálfi Márton, Csifó Salamon, Kozma Ferencz, Spiegler Viktor, Spira Imre, Müller Menyhért, László Mihály 902-re, Váradai Károlyné, Pál István 901-re, Veress Vimos 903-ra

Előfizetési díjat fizettek: Orbók Lajos Héjjasfalva, Özv Sándor Istvánné N.-Enyed, Gámán Dezső Kolozsvár 902-re, Dr. Hankó Domokos M.-Szombat 901—902-re, Ürmössy Kálmán Kőrömczbánya, özv. Nagy Józsefné Farkasmező, Puchmann József Szigetvár 902-re. Unitárius gymnasium Sz.-Keresztur, Székely János Kolozsvár, Veress József Déva, Péterfi Lajos Páncsova, Sikó Áron Lippa, Deák József Sarkad 902-re.

Az aranyos-tordaköri fiók-egylet pénztárába fizettek: Derzsi Kálmán Algyógy, Gál Lajos Kövend, Bárdocz László Torda 902-re.

A maroskői fiók-egylet pénztárába fizettek: Marosi Lajos Vadad 900—901-re, Nagy Miklós Tompa 900—902-re, Gál Károlyné Sz.-Gericze, Csongvay Lajos M.-Vásárhely, Schuller József M.-Vásárhely, Kelemen Albert M.-Vásárhely, Iierszényi Bálintné M.-Vásárhely, Kárászeg Árpád M.-Vásárhely, Mikó Árpádné M.-Vásárhely, Esztegár Berta M.-Vásárhely 902-re.

A háromszékkői fiók-egylet pénztárába fizettek: Barabás Ferencz Árkos, Kisgyörgy Tamás Bölön, Bölöni Vilmos S.-Köröspatak 901-re, Pál Sándor S.-Szt.-György 899—901-re, Szentiványi Miklós S.-Szt.-György, Utó Benjáminné S.-Szt.-György 901—992-re, Lőfi Áron Bölön, Szabó György Árkos 902-re.

Adományoztak az egylet céljaira: Boér Gergely úr Kolozsvár 20 kor., özv. Raffaj Károlyné 10 kor., Dregály Gyula Budapest 2 kor. A „Nők Világa“ céljaira: Barabás Dénes B.-Gyula 1 kor., Deák József Sarkad 60 fill., Geréb Zsuzsa és Geréb Ágnes Alsó-Boldogasszonyfalva 2—2 kor., Szász Ferencz Siménfalva, Török Ferencz Cseketfalva 1—1 kor. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvárt, 1902. szept. 25-én.

Gálfi Lőrincz pénztárnok.

TARTALOM: Kossuth Lajos emléke. Boros György. — Ima. Kossuth Lajos születése 100-k évfordulója ünnepén Gál Miklós. — Építsünk Székely-Udvarhelyt templomot. Vári Albert. — Sándor János barátomhoz. (Költemény.) Rédiger Géza. — Nehány szó az unitáriusok megmentéséhez. Bedő Ferencz. — József Mihály 40 éves tanítói jubileumára. (Költemény). József János. — Az őszi hála ünnep kérdéséhez. Antónia Mihály. — Előfizetési felhívás. — Irodalom. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság.

Csintalan Gyula

orgona-, zongora- és harmonium-készítő

KOLOZSVÁRT, a városház mellett.

Elvállalok orgona készítést, minden nagyságban, minden kivitelben és stylben, továbbá javítását, átalakítását, kibővítését és hangolását jótállás mellett.

Elvállalok bármilyen nagy zongora javítást, hosszú zongorák rövidde átalakítását, bőrozését és hangolását.

Készítek oltárokat, szószéket és szószék fölébe való koronát, nemkülönbén egész templomi berendezéseket is.

Elvállalom iskolai és szobai harmoniumok javítását és hangolását, úgy helyben, mint vidéken. Vidéki meghívásra pontosan megjelenek. Kérdézősködésekre azonnal válaszolok.

Miért továbbra is becses figyelmebe ajánlom magamat. A t. közönség és egyházak pártfogását kérve,

maradtam tisztelettel

Csintalan Gyula.

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.